

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ
І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

«ЗАТВЕРДЖУЮ»

Проректор з науково-педагогічної
роботи та розвитку

« 23 »

Сергій КВАША

2022 р.

РОЗГЛЯНУТО І СХВАЛЕНО:

на засіданні вченої ради економічного факультету
Протокол № 7 від 20 травня 2022 р.

Декан факультету **Анатолій ДІБРОВА**

на засіданні кафедри економіки
Протокол № 15 від 17.05.2022 р.

Завідувач кафедри

Вікторія БАЙДАЛА

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ В УМОВАХ
ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ**

Рівень вищої освіти	Третій (освітньо-науковий) рівень
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки
Спеціальність	051 Економіка
Освітньо-наукова програма	Економіка підприємств та галузей національного господарства
Гарант ОНП	Байдала Вікторія Володимирівна
Розробник:	доктор економічних наук, професор кафедри економіки НУБіП України
	Рогач Світлана Михайлівна

Київ - 2022

1. Опис навчальної дисципліни

ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ В УМОВАХ ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ

(назва)

Галузь знань, спеціальність, освітній ступінь		
Галузь знань	05 Соціальні та поведінкові науки	
Спеціальність	051 Економіка	
Освітньо-наукова програма	Економіка підприємств та галузей національного господарства	
Освітній рівень	Третій (освітньо-науковий)	
Освітній ступінь	Доктор філософії	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	вибіркова	
Загальна кількість годин	150	
Кількість кредитів ECTS	5	
Форма контролю	екзамен	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форми навчання		
	Денна, вечірня форма навчання	Заочна форма навчання
Рік підготовки (курс)	2	2
Семестр	3	3
Лекційні заняття	20	8
Практичні, семінарські заняття	30	12
Лабораторні заняття	-	-
Самостійна робота	100	130
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих аудиторних годин для денної форми навчання	5	

2. Мета та завдання навчальної дисципліни

Курс «Економічний розвиток регіонів в умовах децентралізації» присвячено вивченню глибинних змін функціонування соціально-економічних систем мезорівня, для яких характерними є поступова втрата традиційних чинників розвитку регіонів. Відтак, на зміну усталеним вертикальним механізмам реалізації державної регіональної політики приходять нові, ефективність яких ґрунтується на створенні умов забезпечення конкурентоспроможності економіки регіонів на засадах сталого ендogenous зростання, децентралізації управління. Це, в свою чергу, обумовлює актуальність вивчення дисципліни «Економічний розвиток регіонів в умовах децентралізації», її місце і роль у системі підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії.

Метою вивчення дисципліни є формування у здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії системи знань щодо: теоретичних і практичних засад територіальної організації продуктивних сил України; сучасного стану та напрямків регіонального розвитку економіки; адміністративно-територіальної реформи як джерела ендogenous соціально-економічного зростання територій; аналізу впливу децентралізації на рівень соціально-економічного розвитку регіонів України; світової практики вирівнювання регіональних диспропорцій економічного розвитку.

Завданням вивчення дисципліни є формуванні економічного мислення у майбутніх докторів філософії на основі засвоєння теорії розміщення продуктивних сил, регіональної економіки та регіонального розвитку, наукових засад регіональної економічної політики; оволодіння знаннями про територіальну і галузеву структуру господарського комплексу України та її економічних районів в умовах децентралізації тощо. Вивчення курсу сприяє розумінню суті різних моделей регіонального розвитку, ринкових й державних механізмів регулювання територіального розвитку економіки країни.

У результаті вивчення дисципліни здобувач вищої освіти ступеня доктор філософії повинен:

знати: основні закономірності функціонування соціально-економічних систем мезорівня та розвитку економіки ргтіонів в умовах децентралізації; сутність комплексності та комплексного розвитку продуктивних сил; поняття «регіон» в доктрині та нормативно-правових актах України; теорії та концепції регіонального розвитку; теоретичні засади сталого ендogenous зростання регіонів; сутність та складові економічного потенціалу регіонального розвитку; ключові тренди соціально-економічного розвитку регіонів України та фактори, що їх формують; складові та критерії конкурентоспроможності регіону; теорію конкурентних переваг; сутність механізму реалізації державної регіональної економічної політики; теоретичні засади децентралізації та роль і місце громад у регіональному розвитку; перебіг децентралізації у регіонах України; механізм реалізації Цілей сталого розвитку на локальному рівні як основи регіонального розвитку; інклюзивність розвитку локальних економік; засоби та інструменти використання системи ЦСР як підґрунтя для співробітництва на всіх рівнях.

вміти: аналізувати соціально-економічні явища і процеси загального характеру, що відбуваються на регіональному рівні; винаходити глобальні ланцюги вартості та їх роль у забезпеченні сталого розвитку регіонів; формувати моделі сталого зростання економіки регіонів на основі інклюзивності їх розвитку; використовувати методику вимірювання рівня економічного потенціалу регіону; визначати рівень і динаміку показників соціального розвитку регіонів; використовувати систему економічних показників розвитку регіонів та визначати рівень та фактори впливу на нього; аналізувати складові механізму реалізації державної регіональної економічної політики; визначати вплив зміни територіальної

організації влади на засадах децентралізації на політику регіонального розвитку; визначати можливості забезпечення спроможності територіальних громад до стратегування втілення ЦСР на своїй території; використовувати і застосовувати знання, набуті у процесі вивчення дисципліни, у майбутній роботі та житті; генерувати власні ідеї та ухвалювати обґрунтовані рішення.

Набуття компетентностей:

загальні компетентності (ЗК):

ЗК 2. Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

ЗК 4. Здатність до генерування нових ідей та прийняття обґрунтованих рішень для досягнення поставлених цілей.

спеціальні (фахові) компетентності (СК):

СК 4. Здатність здійснювати науково-педагогічну діяльність у закладах вищої освіти, наукових установах та у реальному секторі економіки.

СК 5. Здатність формулювати наукову проблему, розробляти робочі гіпотези, визначати актуальність, мету, завдання, які необхідно вирішити для досягнення мети, оцінювати необхідні ресурси та час для реалізації, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та професійної практики.

Програмні результати навчання:

ПРН 1 Мати сучасні глибокі теоретичні знання з економіки, соціально-економічних систем і на межі предметних галузей, а також дослідницькі навички, достатні для проведення фундаментальних і прикладних досліджень на рівні світових досягнень з відповідного напрямку.

ПРН 5 Пропонувати нові рішення, розробляти та реалізовувати наукові та/або інноваційні проекти, які дають можливість переосмислити наявне та створити нове цілісне знання та/або професійну практику і розв'язувати значущі проблеми фундаментальної економічної науки з врахуванням соціальних, економічних, екологічних та правових аспектів, лідерства, автономності та відповідальності.

Програма навчальної дисципліни

Тема 1. Комплексний розвиток продуктивних сил як основа економічного розвитку регіонів.

Діалектика продуктивних сил і виробничих відносин. Сутність комплексності та комплексного розвитку продуктивних сил. Економіко-історичні аспекти комплексного розвитку продуктивних сил України у регіональному розрізі.

Тема 2. Регіон як цілісна багатоаспектна та поліфункціональна система.

Поняття «регіон» в доктрині та нормативно-правових актах України. Теорії та концепції регіонального розвитку.

Тема 3. Наукові засади сталого ендегенного зростання регіонів.

Інклюзивність розвитку як основа формування моделі сталого зростання економіки регіонів. Глобальні ланцюги вартості та їх роль у забезпеченні сталого розвитку регіонів

Тема 4. Економічний потенціал регіонального розвитку.

Сутність та складові економічного потенціалу регіонального розвитку. Методика вимірювання рівня економічного потенціалу розвитку регіонів..

Тема 5. Ключові тренди соціально-економічного розвитку регіонів України та фактори, що їх формують.

Рівень і динаміка показників соціального розвитку регіонів. Економічні показники розвитку регіонів: рівень та фактори впливу на нього.

Тема 6. Конкурентоспроможність регіону в умовах сучасних процесів глобалізації.

Складові та критерії конкурентоспроможності регіону. Теорія конкурентних переваг. Індекс глобальної конкурентоспроможності.

Тема 7. Механізм реалізації державної регіональної економічної політики.

Сутність види, мета і завдання регіональної економічної політики. Основи регулювання економічного розвитку регіонів.

Тема 8. Адміністративно-територіальна реформа як джерело ендегенного соціально-економічного зростання регіонів.

Теоретичні засади децентралізації. Роль і місце громад у регіональному розвитку.

Тема 9. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні.

Вплив зміни територіальної організації влади на засадах децентралізації на політику регіонального розвитку. Перебіг децентралізації у регіонах України.

Тема 10. Реалізація Цілей сталого розвитку на локальному рівні як основа регіонального розвитку.

Засоби та інструменти використання системи ЦСР як підґрунтя для співробітництва на всіх рівнях. Інклюзивність розвитку локальних економік. Інституційна рівновага. Забезпечення спроможності територіальних громад до стратегування втілення ЦСР на своїй території.

Структура навчальної дисципліни

Назви тем	Кількість годин											
	Денна, вечірня форма						заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1. Комплексний розвиток продуктивних сил як основа економічного розвитку регіонів	15	2	2			10	15	1	1			13
2. Регіон як цілісна багатоаспектна та поліфункціональна система	15	2	4			10	15	1	1			13
3. Теоретичні засади сталого ендегенного зростання регіонів	15	2	2			10	15	1	1			13
4. Економічний потенціал регіонального розвитку	15	2	4			10	15	1	1			13
5. Ключові тренди соціально-економічного розвитку регіонів України та фактори, що їх формують	15	2	4			10	15	1	1			13
6. Конкурентоспроможність регіону в умовах сучасних процесів глобалізації	15	2	4			10	15	1	1			13
7. Механізм реалізації державної регіональної економічної політики	15	2	4			10	15	1	1			13
8. Адміністративно-територіальна реформа як джерело ендегенного соціально-економічного зростання регіонів	15	2	2			10	15	1	1			13
9. Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні	15		2			10	15		2			13
10. Реалізація Цілей сталого розвитку на	15	2	2			10	15		2			13

локальному рівні як основа регіонального розвитку.												
Разом	150	20	30			100	150	8	12			130

4. Теми семінарських занять
(не передбачено навчальним планом)

5. Теми практичних занять

№ п/п	Назва теми	Кількість годин
1	Теоретичні аспекти продуктивних сил як основи економічного розвитку регіонів	2
2	Регіон як цілісна багатоаспектна та поліфункціональна система	4
3	Теоретичні засади сталого ендегенного зростання регіонів	2
4	Економічний потенціал регіонального розвитку та методика його вимірювання	4
5	Соціально-економічний розвиток регіонів України: рівень і фактори формування	4
6	Конкурентоспроможність регіону в умовах сучасних процесів глобалізації	4
7	Механізм реалізації державної регіональної економічної політики	4
8	Адміністративно-територіальна реформа як джерело ендегенного соціально-економічного зростання регіонів	2
9	Концепція реформування місцевого самоврядування та територіальної організації влади в Україні	2
10	Реалізація Цілей сталого розвитку на локальному рівні як основа регіонального розвитку	2
	Разом	30

6. Теми лабораторних занять
(не передбачено навчальним планом)

7. Контрольні запитання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань здобувачів

Контрольні запитання

1. Сутність продуктивних сил як невід'ємної складової розвитку економіки.
2. Предмет, об'єкт вивчення та мета курсу "Економічний розвиток регіонів в умовах децентралізації".
3. Основні наукові методи, які використовуються при вивченні курсу "Економічний розвиток регіонів в умовах децентралізації".
4. Сутність SWOT- аналізу та ПС-аналізу в економічному розвитку регіонів.
5. Сутність географічного детермінізму як одного з напрямів розвитку регіональної науки.
6. Зміст і призначення синтетичного наукового напрямку в економічному розвитку регіонів.
7. Сутність теорії порівняльних переваг.
8. Сутність регіональної теорії Хекшера-Оліна та можливість її застосування в умовах децентралізації.

9. Основні закономірності розміщення продуктивних сил в процесі господарської діяльності.
10. Закономірність територіальної комплексності продуктивних сил та її роль в умовах децентралізації.
11. Основні принципи розміщення продуктивних сил.
12. Сутність принципу збалансованості і пропорційності розміщення виробництва в умовах децентралізації.
13. Основні групи факторів розміщення продуктивних сил в умовах децентралізації.
14. Техніко-економічні фактори розміщення продуктивних сил і їх значення в економічному розвитку регіонів.
15. Економічне районування і його значення в умовах децентралізації.
16. Основні критерії та принципи, які використовуються при виокремленні економічних районів.
17. Значення економічного районування в умовах децентралізації.
18. Поняття «проблемний регіон», його основні якісні ознаки.
19. Ефективність, її основні складові, види і значення в економічному розвитку регіонів.
20. Основні етапи та методи інтегральної оцінки території.
21. Види схем розміщення продуктивних сил на території країни, можливості їх застосування в умовах децентралізації.
22. Показники рівня соціально-економічного розвитку регіонів.
23. Сутність інтегральної оцінки економічного розвитку регіону.
24. Сутність та види територіальних балансів.
25. Використання територіальних балансів у плануванні й прогнозуванні розвитку господарства регіону.
26. Поняття природно-ресурсного потенціалу та його структура.
27. Класифікація природних ресурсів, їх значення в регіональному розвитку.
28. Сутність, види оцінки природних ресурсів та її використання в економічному регіональному розвитку.
29. Забезпеченість України основними видами природних ресурсів.
30. Сучасний стан земельного та лісового фонду України, проблеми його використання в умовах децентралізації.
31. Системи розселення населення, їх основні типи.
32. Особливості використання системи розселення в умовах децентралізації.
33. Ринок праці, особливості його функціонування в умовах децентралізації.
34. Сутність та основні складові виробничого потенціалу регіону.
35. Поняття та структура господарського комплексу країни.
36. Особливості формування виробничого комплексу України.
37. Місце України за рівнем економічного розвитку.
38. Економічний розвиток міжгалузевих комплексів, їх види та особливості функціонування в умовах децентралізації.
39. Паливно-енергетичний комплекс, особливості його функціонування в умовах децентралізації.
40. Регіональний стан розвитку гірничо-металургійного комплексу України.
41. Складові машинобудівного комплексу, його економічний регіональний розвиток в Україні.
42. Економічний регіональний розвиток галузей хімічної промисловості України.
43. Складові та сучасний економічний регіональний розвиток галузей будівельного комплексу.
44. Склад та еколого-економічні регіональні особливості лісопромислового комплексу України.
45. Стан та регіональне розміщення галузей легкої промисловості України.

46. Поняття логістики та економічні показники роботи транспорту.
47. Типи регіонів, які вирізняють у світовій практиці за економічним розвитком.
48. Основні характеристики відсталих регіонів, можливості їх розвитку в умовах децентралізації.
49. Основні якісні ознаки, які притаманні депресивним регіонам.
50. Основні детермінанти, за М. Портером, що формують середовище, в якому конкурують місцеві фірми.
51. Сутність та стадії конкурентоспроможності економічного розвитку регіонів.
52. Зовнішні чинники та внутрішні фактори економічного регіонального розвитку.
53. Сутність, складові та основні цілі державної регіональної політики.
54. Інструменти механізму реалізації державної регіональної економічної політики.
55. Сутність основних видів регіональної економічної політики, особливості її формування в умовах децентралізації.
56. Основні принципи реалізації регіональної економічної політики.
57. Зовнішньоекономічна діяльність, її форми та роль в регіональному розвитку країни.
58. Поняття інжиніринг та його галузеве поширення.
59. Провідні експортери послуги «інжиніринг».
60. Сутність та характерні риси економічної інтеграції, її роль в економічному розвитку регіонів.

Тести для визначення рівня засвоєння знань здобувачами

1. До продуктивних сил належать:

1. засоби виробництва;
2. трудові ресурси;
3. природні ресурси;
4. капітал;
5. всі відповіді вірні.

2. Розміщення продуктивних сил – галузь економічної науки, яка вивчає специфічні, просторові аспекти вияву:

1. наслідків регіональної політики держави;
2. юридичних законів;
3. економічних законів;
4. адміністративного регулювання економіки регіонів.

3. Метод, за допомогою якого здійснюється аналіз економічного регіону через оцінку сильних і слабких сторін його розвитку (як реальних так і потенційних):

1. метод «Дельфі»;
2. SWOT-аналіз;
3. балансовий метод;
4. ГІС – аналіз.

4. Науковий напрям, який розглядає географічний фактор як вирішальний чинник соціально-економічного розвитку народів:

1. меркантилізм;
2. географічний детермінізм;
3. марксистська теорія;
4. школа фізіократів.

5. Сутність теорії кліматичних оптимумів Е. Хангінтона:

1. найсприятливіші умови для розвитку виробництва мають держави,

- розташовані в середній смузі;
2. основну роль в умовах ринкового господарства відіграє прибуток;
 3. помисловість розташовується на території країни за принципом найменших витрат;
 4. кожному соціальному ладу притаманні власні економічні закони.

6. Теорія, згідно якої для збільшення багатства регіону, останній повинен експортувати товари, які виробляє з найменшими витратами, а імпортує ті, які виробляються іншими регіонами з меншими витратами. Держава не повинна втручатись в економіку, має бути вільна конкуренція:

1. сільськогосподарського штандорта Й.Г.фон Тюнена;
2. абсолютних переваг;
3. порівняльних переваг;
4. центральних місць;
5. промислового штандорта.

7. Сутність теорії порівняльних переваг економічного розвитку регіонів:

1. регіони повинні спеціалізуватись на виробництві тих видів продукції, яку вони можуть виробляти з найменшими витратами порівняно з іншими регіонами;
2. реальна спеціалізація регіонів у зовнішній торгівлі сільськогосподарською продукцією може відрізнитись від структури факторів виробництва;
3. оптимальна схема розміщення сільськогосподарського виробництва – це система концентричних кіл-поясів різного діаметра навколо центрального міста, що поділяються на зони різних видів сільськогосподарської діяльності;
4. економічні центри, зони обслуговування та збуту з часом мають тенденцію формуватися у правильні шестикутники («бджолині соти»).

8. Закономірність територіальної концентрації виробництва проявляється у:

1. економії витрат за рахунок агломераційного ефекту;
2. узгодженні рівнів соціально-економічного розвитку регіонів;
3. встановленні територіальних пропорцій;
4. врегулюванні затрат на подолання просторової незбалансованості між районами видобутку сировини, виробництва і споживання продукції.

9. Принцип обмеженого централізму передбачає:

1. врахування минулого досвіду для визначення цілісності та завершеності соціально-економічного розвитку регіонів;
2. органічне поєднання інтересів країни та її економічних регіонів;
3. розвиток тих галузей виробництва, для яких складаються найкращі умови, а їх продукція користується постійним попитом;
4. комплексне використання природних ресурсів.

10. Економічне районування являє собою:

1. об'єднання підприємств, поєднаних виконанням спільної господарської функції і взаємопов'язаних тісними виробничими стосунками таким чином, що вилучення якихось компонентів або порушення зв'язків знижує ефективність комплексу, обмежує або унеможливорює виконання господарських функцій;
2. об'єднання на одній території морських портів, промислових підприємств,

приморських поселень, соціально-виробничої інфраструктури, розміщення яких у прибережній зоні обумовлене експлуатацією природних ресурсів прилеглої території й акваторії, забезпеченням зовнішньоекономічного й інших видів діяльності;

3. науковообґрунтований поділ країни на економічні райони, що склалися історично або формуються в процесі розвитку продуктивних сил на основі суспільного поділу праці;

4. розробка і впровадження ефективних заходів з економічної організації території відповідно до закономірностей розміщення.

11. Виокремлення економічних районів на підставі однієї або кількох ознак, властивих певній галузі або сфері діяльності носить назву:

1. загальне районування;
2. екологічне районування;
3. галузеве районування;
4. просторове районування.

12. Територія, що самостійно не може вирішити свої соціально-економічні проблеми або реалізувати свій високий потенціал і тому вимагає підтримки держави носить назву:

1. економічний район;
2. проблемний регіон;
3. потенційно слабкий регіон;
4. слабкий регіон.

13. Основними типами проблемних регіонів у їх економічному розвитку є:

1. розвинуті регіони;
2. відсталі регіони;
3. піонерські регіони;
4. депресивні регіони.

14. Кризовість регіону діагностується за такими параметрами:

1. виробничий потенціал;
2. екологія;
3. демографічна ситуація;
4. бюджет і фінанси;
5. всі відповіді вірні.

15. До показників, що узагальнюють економічний розвиток та розміщення виробництва в умовах децентралізації належать:

1. валовий внутрішній продукт регіону;
2. індекс Доу-Джонса;
3. валовий продукт регіону;
4. валова додана вартість в регіоні;
5. коефіцієнт еластичності попиту на основної види продуктів харчування.

16. Сума валових доданих вартостей регіону від усіх видів економічної діяльності, скоригована на величину непрямо вимірюваних послуг фінансового посередництва та податків, за виключенням субсидій на продукти являю собою:

1. національний дохід регіону;
2. валову додану вартість;
3. чистий продукт;
4. валовий регіональний продукт.

17. До структурних економічних показників рівня розвитку регіону належить такий показник:

1. виробництво валової доданої вартості з розрахунку на душу населення;
2. частка регіону в загальнодержавному обсязі виробництва валової доданої вартості;
3. обсяг інвестицій в основний капітал на душу населення;
4. індекс експорту.

18. Показником інституціональних перетворень економічного розвитку регіону є:

1. індекс виробництва валової доданої вартості;
2. кількість малих підприємств на 10000 населення;
3. частка сукупних інвестицій у валовій доданій вартості;
4. індекс експорту;
5. частка експорту у валовій доданій вартості.

19. Ступінь ефективності використання природних ресурсів визначається за допомогою :

1. відносної оцінки природних ресурсів;
2. абсолютної оцінки природних ресурсів;
3. інженерно-технологічної оцінки природних ресурсів;
4. економічної оцінки природних ресурсів.

20. Найбільша частка (понад 40 %) в структурі експорту України припадає на продукцію:

1. хімічного комплексу;
2. гірничо-металургійного комплексу;
3. агропромислового комплексу;
4. лісопромислового комплексу;

8. Методи навчання

Методами навчання є способи спільної діяльності й спілкування викладача і здобувачів вищої освіти, що забезпечують вироблення позитивної мотивації навчання, оволодіння системою професійних знань, умінь і навичок, формування наукового світогляду, розвиток пізнавальних сил, культури розумової праці майбутніх фахівців.

Під час навчального процесу використовуються наступні методи навчання:

Залежно від джерела знань: словесні (пояснення, бесіда, дискусія, діалог); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (рішення задач, ділові ігри).

За характером пізнавальної діяльності: пояснювально-наочний проблемний виклад; частково-пошуковий та дослідницький методи.

За місцем в навчальній діяльності:

- методи організації й здійснення навчальної діяльності, що поєднують словесні, наочні і практичні методи; репродуктивні й проблемно-пошукові; методи навчальної роботи під керівництвом викладача й методи самостійної роботи здобувачів вищої освіти;

- методи контролю й самоконтролю за навчальною діяльністю: методи усного, письмового контролю; індивідуального й фронтального, тематичного і систематичного контролю.

У процесі викладання навчальної дисципліни для активізації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти передбачено застосування таких навчальних технологій:

- *робота в малих групах* дає змогу структурувати практично-семінарські заняття

за формою і змістом, створює можливості для участі кожного здобувача вищої освіти в роботі за темою заняття, забезпечує формування особистісних якостей та досвіду соціального спілкування;

- *семінари-дискусії* передбачають обмін думками і поглядами учасників з приводу даної теми, а також розвивають мислення, допомагають формувати погляди і переконання, вміння формулювати думки й висловлювати їх, вчать оцінювати пропозиції інших людей, критично підходити до власних поглядів;

- *мозкові атаки* – метод розв’язання невідкладних завдань, сутність якого полягає в тому, щоб висловити як найбільшу кількість ідей за обмежений проміжок часу, обговорити і здійснити їх селекцію;

- *кейс-метод* – метод аналізу конкретних ситуацій, який дає змогу наблизити процес навчання до реальної практичної діяльності фахівців і передбачає розгляд виробничих, управлінських та інших ситуацій, складних конфліктних випадків, проблемних ситуацій, інцидентів у процесі вивчення навчального матеріалу;

- *презентації* – виступи перед аудиторією, що використовуються для подання певних досягнень, результатів роботи групи, звіту про виконання індивідуальних завдань, інструктажу, демонстрації.

9. Форми контролю

Відповідно до «Положення про екзамени та заліки у здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії в Національному університеті біоресурсів і природокористування України» затвердженого вченою радою НУБіП України 24 травня 2017 року, протокол № 11 із внесеними змінами Вченою радою НУБіП України 29 травня 2020 р., протокол №10, видами контролю знань здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації.

Поточний контроль здійснюється під час проведення практичних, лабораторних та семінарських занять і має на меті перевірку рівня підготовленості здобувачів вищої освіти до виконання конкретної роботи.

Проміжна атестація проводиться після вивчення програмного матеріалу і має визначити рівень знань здобувачів вищої освіти з програмного матеріалу, отриманих під час усіх видів занять і самостійної роботи.

Форми та методи проведення проміжної атестації, засвоєння програмного матеріалу розробляються лектором дисципліни і затверджується відповідною кафедрою у вигляді тестування, письмової контрольної роботи, що можна оцінити чисельно.

Засвоєння здобувачем вищої освіти програмного матеріалу вважається успішним, якщо рейтингова оцінка його становить не менше, ніж 60 балів за 100-бальною шкалою.

Семестрова атестація проводиться у формах семестрового екзамenu або семестрового заліку з конкретної навчальної дисципліни.

Семестровий екзамen - це форма підсумкової атестації засвоєння здобувачем вищої освіти теоретичного та практичного матеріалу з навчальної дисципліни за семестр.

Семестровий залік - це форма підсумкового контролю, що полягає в оцінці засвоєння аспірантом теоретичного та практичного матеріалу (виконаних ним певних видів робіт на практичних, семінарських або лабораторних заняттях та під час самостійної роботи) з навчальної дисципліни за семестр.

Диференційований залік - це форма контролю, що дозволяє оцінити виконання та засвоєння аспірантом програми навчальної дисципліни, педагогічної практики.

Аспіранти зобов’язані складати екзамени і заліки відповідно до вимог навчального плану у терміни, передбачені графіком освітнього процесу.

Зміст екзаменів і заліків визначається робочими програмами дисциплін.

10. Розподіл балів, які отримують здобувачі.

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти відбувається за 100-бальною шкалою і переводиться в національні оцінки згідно з табл. 1 «Положення про екзамени та заліки у здобувачів вищої освіти ступеня доктор філософії в Національному університеті біоресурсів і природокористування України», затвердженого Вченою радою НУБіП України від 24.05.2017 р., протокол №11 із внесеними змінами Вченою радою НУБіП України від 29 травня 2020 р., протокол №10.

Таблиця 1. Співвідношення між рейтингом здобувача вищої освіти і національними оцінками

Рейтинг аспіранта, бали	Оцінка національна за результати складання	
	екзаменів	заліків
90-100	відмінно	зараховано
74-89	добре	зараховано
60-73	задовільно	зараховано
0-59	незадовільно	незараховано

Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни $R_{\text{дис}}$ (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу з навчальної роботи $R_{\text{нр}}$ (до 70 балів):

$$R_{\text{дис}} = R_{\text{нр}} + R_{\text{ат}} \quad (2)$$

11. Методичне забезпечення

1. Томашевська О.А., Мірзоева Т.В. Регіональна економіка. Методичні вказівки до вивчення дисципліни, розв'язування задач та виконання індивідуальних завдань студентами заочної форми навчання спеціальності 051 «Економіка». К. ЦП «Компринт». 2019. 215 с.

2. Томашевська О.А., Мірзоева Т.В. Регіональна економіка. Методичні вказівки до самостійного до вивчення курсу студентами спеціальностей «Економіка», «Фінанси, банківська діяльність і страхування», «Облік і оподаткування» заочної форми навчання. К. ЦП «Компринт». 2018. 229 с.

12. Рекомендована література

Основна

1. Рогач С.М., Томашевська О.А., Мірзоева Т.В., Ільків Л.А. Практикум з регіональної економіки: Навчальний посібник. ЦП «Компринт». 2017. 452 с.

2. Лишиленко В.І. Регіональна економіка. К: Центр навчальної літератури, 2019. 384с.

3. Бутко М. Регіональна економіка в модернізаційному форматі. К: Центр навчальної літератури, 2020. 432с.

4. Регіональна економіка: тренінг курс: Навчально-методичний посібник для здобувачів вищої освіти освітнього ступеня бакалавр галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки» спеціальності 051 «Економіка». В.В.Соляр, О.В. Анісімова. Харків: Видавництво Іванченка І.С., 2021. 173с.

5. Гусева О.Ю., Воскобоева О.В., Ромащенко О.С. Регіональна економіка: навчальний посібник. Київ: Державний університет телекомунікацій, 2020. 121с.

6. Альбещенко О. С. Розміщення продуктивних сил: конспект лекцій. Миколаїв. МНАУ, 2019. 87 с.

7. Дмитрієв І.А. Регіональна економіка: навчальний посібник для практичних занять і самостійної роботи студентів закладів вищої освіти. Харків: Стиль Іздат, 2018. 284 с.

Допоміжна

1. Кузик С. Регіональна економічна і соціальна географія світу: навч. посібник. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2019. 148 с.
2. Мартусенко І. В., Погріщук Б. В. Регіональна економіка: підруч. для студентів ВНЗ. Тернопіль: Крок, 2015. 626 с.
3. Тернова І.А. Галузево-секторальні особливості реалізації політики регіонального розвитку. Державна економічна політика регіонального розвитку: навч. посіб. / за заг. ред. д.держ.упр., проф. М.А. Латиніна, д.е.н, проф. В. Б. Родченка. Харків: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2019. С. 383-397.
4. Бандурка О. М. Регіональна економіка: підруч. / за заг. ред. д-ра юрид. наук, акад. НАПрН України, проф. О. М. Бандурки, д-ра екон. наук, проф. О. В. Носової; Харків: Золота миля, 2018. 333 с.
5. Регіональна економіка: курс лекцій. Т. Г. Олійник, І. О. Мельник, О. А. Горобченко. Миколаїв: МНАУ, 2017. 119 с.
6. Соляр В. В. Регіональна економіка: тестовий експрес контроль знань здобувачів. Х: ХНПУ, 2017. 35с.

13. Інформаційні ресурси

1. Офіційний сайт Президента України. URL: <http://www.president.gov.ua/>.
2. Офіційний сайт Верховної Ради України. URL: <http://www.zakon.rada.gov.ua/>.
3. Офіційний сайт Комітету Верховної Ради України з питань бюджету. URL: <http://www.budget.rada.gov.ua/>.
4. Офіційний сайт Кабінету Міністрів України. URL: <http://www.kmu.gov.ua/>.
5. Офіційний сайт Міністерства фінансів України. URL: <http://www.minfin.gov.ua/>.
6. Офіційний сайт Державної казначейської служби України. URL: <http://treasury.gov.ua/main/uk/index>.
7. Офіційний сайт Державної фіскальної служби. URL: <http://minrd.gov.ua/>.
8. Офіційний сайт Міністерства економічного розвитку і торгівлі України. URL: <http://www.me.gov.ua/>.
9. Офіційний сайт Державної служби статистики України. URL: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
10. Офіційний сайт Світового банку. Режим доступу: <http://www.worldbank.org>